

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

ПОВРЕМЕНИ СПИС ЗА СЛОВЕНСКУ ФИЛОЛОГИЈУ

Уређује

А. БЕЛИЋ

уз сарадњу

д-ра *Алексића Радомира* (Београд), д-ра *Бошковића Радосава* (Београд),
д-ра *Вуковића Јована* (Сарајево), *Конеског Б.* (Скопље), д-ра *Нахшичале*
Рајка (Љубљана), д-ра *Раковића Франа* (Љубљана), д-ра *Скока Петра*
(Загреб), д-ра *Шевановића Михаила* (Београд), д-ра *Томаговића Васе*
(Скопље), д-ра *Хрстић Маџа* (Загреб)

XVIII КЊ. 1—4

БЕОГРАД
1949—1950

за греја да окуси, јер ако не окуси може да метне". (СЕЗБ 40, стр. 103).

Могла бих навести још који пример за који је вероватно да је претрпео процес депревербације али — како је то већ Вајан рекао — вероватних примера нашло би се баш задоста, али се вреди зауставити само на највероватнијим.

Милка Ивић

24. — Квeстионар из нормативне граматике руског језика

Књижица која је дала повода да се напише овај чланак зове се у оригиналу „Вопросник по грамматики руског језика“ и издата је 1940 год. под редакцијом Мешчанинова (ознака места издања је Москва—Лењинград; стр. 2—38). Њен је садржај од интереса за онога који проучава руски језик; он пружа занимљива открића онеме који је жалио што није тачно запамтио да ли је, на пример, правилније „вѣтров“ или „ветрѳв“, да ли „восстановлять“ или „восстановливать“, па је из те књижице сазнао да се и Маров „Институт језика и мышления“ бави истим проблемом, штавише да расписује међу широким масама анкету по том и по сличним питањима. Цела је ствар занимљива и са принципског гледишта. О томе да би се књижевни изговор могао одредити путем пописа језичких особина код разних књижевника или помоћу квeстионара упућеног у разне области, писао је код нас проф. Белић. (НЈ II, стр. 258—259).

У предговору руског упитника каже се да ради уједначења књижевног језика треба пронаћи нормe живог говора, а не само штампане речи. Зато се од читалаца упитника тражи да саопште који облици међу наведеним дублетима и триплетима живе у њиховом изговору, а притом да назначе место где су провели већи део живота. Упитник обухвата случајеве из фонетике, морфологије и акцентуације; за синтаксички део се каже да ће изаћи касније.

Не мислимо да овде износимо питања руског јупитника, још мање да дајемо било какве одговоре, сугестије или тумачења. О целој ствари има на овом месту да се да само неколико начелних примедба. Питања овог упитника, као и питања књижевног изговора уопште у ма којем језику, двојака су. Једна се тичу оних колебања која из данашње перспективе претстављају искључиво колебања артикулације (упитник тражи одлуку по питању „дверь“ или д'верь“, „верх“ или „вер'х“, „боялса“ или

„боялс'а“ и сл.). Ако би можда и било могућно да се разлике овог типа, које заиста очекују уједначење, избришу после статистичког пописа, неком врстом академског декрета, никако се то не може претпоставити и за она колебања у изговору или морфолошком изгледу речи за која се могу узети и друге разлике. А такве се разлике појављују и тамо где их не бележи ниједан речник, можда и ниједна нормативна граматика. Постоје танана семантичка разликовања која су често само наговештаји евентуалних будућих разлика у значењу. Постоје захтеви извесних позиција у реченици (као што је то напр. случај са српскохрв. „путем“ и „над путем“). Каткада положај у појединим мање-више устаљеним синтагмама, у стајаћим изразима, тражи неки облик мимо уобичајеног. Најзад мелодија прозне реченице, метар, слик, стилско нијансирање, богаћење израза, захтев добра изражавања да се потпуно једнаки склопови не понављају на кратком растојању — све су то фактори који стално одржавају у животу двојаке облике, чак и кад су они међу собом потпуно равноправни. Језик је толико пун унутрашњег потенцијала, толико спреман да у свакој могућној прилици испољи неку нову диференцијацију значења, и то често на сасвим непредвидљив начин, да никако није препоручљиво терати из њега ни оно што је данас апсолутно синонимично, јер сутра то можда неће више бити такво. У интересима ортоепије свакако је потребно да се језик уједначи, међутим у другим случајевима треба добро пазити да се уједначавањем језик не осиромаша. Зато мислимо да је тачна идеја Чернишова¹⁾ коју је он исказао баш у вези са двојаким облицима: све оно што се подноси у писаној речи не треба да буде прогоњено ни у граматичи.

И. Грицкаш

25. — Д-р МИЛЕНКО С. ФИЛИПОВИЋ, Галипољски Срби, са 8 слика у тексту, Београд 1946 стр. 124.

Године 1922 пресељена је у Пехчево у Македонији група Срба из Бајрамича (на Галипољском Полуострву у данашњој Европској Турској). Данас има свега око седамдесет породица ових насељеника. Они се, сасвим природно, нагло утапају у своју македонску околину. Занимљив проблем ове етничке групе привукао је пажњу нашег истакнутог етнолога д-ра М. Филиповића. Он је Галипољце проучио етнографски и изложио резултате у књизи под горњим насловом. Из његовог рада види се да време

¹⁾ Правильность и чистота русской рѣчи. Петроградъ 1915.